

3. Пальчук М. И. Комплексная организация непрерывной учебно-производственной практики / М. И. Пальчук // Наук. записки: зб. наук. статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – Вип. LVIII (58). – С. 118-123.

4. Попівняк Л. Професійно-практична підготовка / Лариса Попівняк // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2007. – №1(16). – С. 59-60.

5. Поважна Л. І. Педагогічні інновації у практиці підготовки фахівців сфери туризму / Л. І. Поважна // Проблеми освіти. – 2000. – Вип.22. – С. 15-31.

Аннотація

Н.Г.Лепикаш

Анализ структуры практической подготовки будущих менеджеров в экономике в условиях поуровневого образования

В статье проанализирована структура практической подготовки будущих менеджеров в экономике в условиях поуровневого образования для образовательно- квалификационных уровней „бакалавр”, „специалист”, „магистр” и проведена сегментация практик с почасовой регламентацией для создания модели производственной практики для студентов направления подготовки 0502 „Менеджмент”.

Ключевые слова: профессиональное образование, учебная практика, комплексная практика по специальности, сегментация практической подготовки, менеджеры в экономике.

Summary

N.G.Lepikash

The analysis of structure of practical preparation of the future managers in economics in the conditions of stage education

The structure of practical preparation of the future managers in economics within the conditions of stage education for the educational-qualification levels “bachelor”, “specialist”, “master” is analysed in the article. Segmentation of practice with reglamentation by hour for the creation of the model of industrial practice for the students with the direction of preparation 0502 “Management” is done.

Key words: professional education, educational practice, complex practice on the speciality, segmentation of practical preparation, manager in economics.

Дата надходження статті

„29” жовтня 2008 р.

УДК 378

Н.В.ЛЄПІХОВА,

аспірант

(м.Хмельницький)

Розвиток професійної компетентності керівників шкіл засобами проектування

У статті розглядається актуальність проблеми розвитку професійної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти засобами проектної діяльності. Автором наведено умови та вимоги до організації проектної діяльності. Дається характеристика етапів проектування та критерії оцінювання такої діяльності.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу, проект, проектування, проектна технологія.

Постановка проблеми в загальному вигляді... В умовах соціально-економічних перетворень, інтеграційних та глобалізаційних процесів українська освіта стає відкритішою, швидко збагачується новим досвідом, підходами, освітніми технологіями та методами, які підвищують „конвертованість” у світі українських дипломів, сприяють забезпеченню якості освіти.

Це викликає необхідність осмислення нової управлінської парадигми, що покликана забезпечити високу ефективність реалізації висунутих перед освітою навчальних і виховних завдань. Мова йде про принципово новий підхід до підготовки керівників, здатних діяти в умовах економічних і соціальних змін. Керівнику освітнього закладу вкрай необхідні такі уміння й якості, як ділова ініціатива, дослідницькі вміння, економічні знання, креативність, уміння прогнозувати, чітко визначати цілі, вибудовувати прогностичні моделі школи, створювати дослідницькі проекти тощо [10].

Як свідчить практика, не всі керівники можуть реалізувати в своїй діяльності органічний зв'язок традиційного управління з творчим використанням сучасних інноваційних підходів до прийняття управлінських рішень, не достатньо володіють основами педагогічного менеджменту.

Це свідчить про недостатній рівень професійної компетентності керівників школи.

Професійна компетентність керівника школи структурно складається з управлінських, педагогічних, комунікативних, діагностичних та дослідницьких компонентів діяльності і визначається рівнем сформованості професійних знань і умінь, ступенем розвитку професійно значущих особистісних якостей,

що необхідні для оптимальної реалізації управлінських функцій з досягнення цільових настанов. Керівник школи повинен мати високий рівень культури праці, побуту, спілкування і пізнання [2].

Одним із ефективних шляхів розв'язання цих проблем є використання *проектування*.

В XXI столітті набуває розвитку соціальне та гуманітарне проектування, предметом якого є вже не технічні та соціотехнічні, а передусім соціальні об'єкти.

Суть *проектної діяльності* вбачається у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів(змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує освітній процес до структурних та організаційних вимог навчального проектування. Вона передбачає розв'язання певної проблеми, виконання завдань, що потребують з одного боку використання різноманітних методів, засобів, з іншого – інтегрування знань, умінь, навичок з різних галузей науки, техніки, творчості.

Це викликало потребу у формуванні нового типу організаційної культури діяльності керівників шкіл – проектно-технологічного. В зв'язку з цим відбувається актуалізація свідомого, ефективного оволодіння керівником проектно-технологічною діяльністю. Тому одним із важливих напрямів досліджень сучасної науки і практики є проблема розвитку професійної компетентності керівників шкіл засобами проектування.

Значення і можливості проектування настільки великі, що сьогодні науковці називають його новою методологією управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідженню проблеми розвитку професійної компетентності керівників шкіл приділяють увагу багато науковців. Так, методологічні основи професійної підготовки керівників шкіл у системі неперервної професійної освіти досліджують І.Д. Бех, І.А. Зязюн, В.Г.Кремінь, Н.Г. Ничкало та ін.; закономірності засвоєння знань і формування професійних умінь, навичок педагогічних кадрів розглядають у своїх працях В.П.Безпалько, К.М.Гуревич, О.О.Степанов, Н.Ф.Тализіна.

Незважаючи на різні підходи до визначення професійної компетентності, які забезпечують реалізацію педагогічної діяльності, дослідженнями Н.В.Кузьміної, К.К.Платонова, Б.М.Теплова, О.І.Щербакова було доведено їх діалектичний взаємозв'язок зі здібностями, спрямованістю, потребами, волевими якостями і характерологічними рисами особистості.

Формуванню загальнопедагогічних та управлінських умінь керівників шкіл, їх класифікації присвячено роботи В.І. Бондаря, В.І.Маслова, В.І.Пуцова, В.О.Сластьоніна, Л.Ф.Спіріна, В.О.Сухомлинського, П.В.Худомінського. Професійній підготовці управлінців – менеджерів освіти присвячені дослідження Л.В.Батченко, Л.Є.Довгань, Л.М.Карамушки, Н.Л.Коломінського, Є.М.Павлютенкова, В.А.Семиченко та ін.

Теоретико-методологічні засади педагогічного проектування досліджують М. Алексеев, В. Безпалько, Л. Ващенко, Л. Гур'єв, Е. Заїр-Бек, Л. Іванова, Н. Лаптева, Д. Левітес, С. Маркова, О. Новиков, Д. Новиков, Б. Пальчевський та ін.

Формулювання цілей статті... Проте проблема використання проектної діяльності як засобу розвитку професійної компетентності керівників шкіл у системі післядипломної освіти ще не достатньо досліджена у вітчизняній педагогічній науці.

Відтак, метою статті є аналіз використання можливостей проектної діяльності як засобу розвитку професійної компетентності керівників шкіл.

Вклад основного матеріалу... Слово „проект” (у перекладі з латинської „кинутий вперед”) означає план, задум організації, влаштування, заснування будь-чого, тобто прообраз якого-небудь об'єкта, виду діяльності тощо. Огляд літературних джерел висвітлює два основних підходи до розуміння проектної діяльності. За першого проект розглядається саме як план, прообраз діяльності, є здебільшого „теоретичним продуктом”. За другого підходу кінцевим результатом обов'язково є практична діяльність або „практичний продукт”. В умовах роботи системи післядипломної освіти обидва варіанти мають цінність і значущість, що знайшло відображення в описі проектів. Окрім того, в педагогічній науці умовно розмежовують педагогічні проекти, які здійснює керівник школи у процесі власної професійної діяльності, та учнівські (навчально-виховні), які реалізуються школярами в навчально-пізнавальному процесі під керівництвом педагога [6].

І.П.Підласий звертає особливу увагу на високу „технологічність” даного методу: це не просто організація групової роботи, а створення на діагностико-прогностичній основі педагогічної системи, яка забезпечує гарантоване досягнення спланованого результату. Вона передбачає розв'язання певної проблеми, виконання завдання, що потребує, з одного боку, використання різноманітних методів і засобів навчання, з іншого – інтегрування знань, умінь, навичок з різних галузей науки, техніки, досвіду творчості [7].

Обов'язковими критеріальними вимогами педагогічного проектування на думку О.І. Мармази є:

- наявність освітньої проблеми, складність та актуальність якої відповідає навчальним запитам, життєвим потребам, інтересам та віковим особливостям учасників проекту;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість прогнозованих результатів;

- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;
- структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування;
- створення умов для виявлення і розв'язання психолого-педагогічної проблеми (її постановки, дослідження, пошук шляхів розв'язування, експертизи та апробації версій, конструювання підсумкового проекту, його захист, оцінка та впровадження);
- самодіяльний характер творчої активності;
- використання активних й інтерактивних форм і методів; „продуктивність” проекту: якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат впровадження;
- педагогічна цінність діяльності (знання, вміння, навички, моральні норми та цінності, світоглядні позиції тощо) [10].

Проектування в загальному його розумінні – це науково обґрунтоване визначення системи параметрів модельованого об'єкта або якісно нового стану існуючого об'єкта чи процесу (навчального закладу, класу, учня) в єдності із способами його досягнення. Враховуючи динамічність процесу та його складових, такий проект повинен постійно уточнюватись, конкретизуватись, деталізуватись.

Проектна діяльність дозволяє представити складові успішності педагогічного процесу у взаємозумовлених та систематизованих зв'язках, чітко виділити доцільність обраних ідеальних цілей, уявити послідовність дій для їх досягнення з визначенням основних етапів, виділити завдання на кожному етапі та критеріїв оцінювання прогнозованих результатів.

Педагогічне проектування передбачає наявність певної системи взаємопов'язаних структурних компонентів, якими виступають:

- психолого-педагогічна діагностика вихідного стану об'єкта педагогічної діяльності;
- соціально-психологічна діагностика психолого-педагогічної ситуації функціонування об'єкта;
- вивчення та обґрунтування педагогічних шляхів впливу на процес досягнення бажаного стану об'єкта з конкретизацією педагогічних завдань;
- прогнозування динаміки активності об'єкта педагогічного управління та динаміки його змін під впливом педагогічної активності, визначення етапів контрольної діагностики;
- планування та організація діяльності об'єкта;
- моніторинг динаміки активності об'єкта педагогічного управління;
- поточне регулювання та корекція шляхів управління навчально-виховним процесом;
- підсумкова діагностика стану об'єкта, зіставлення його з прогнозованим, розробка проекту на новий етап розвитку об'єкта.

За Б.С. Гершунським процес проектування відбувається у кілька етапів, серед яких можна визначити такі: стратегічне прогнозування, моделювання, планування, визначення ефективності й корекції проекту [14].

На етапі стратегічного прогнозування за результатами діагностико-прогностичної діяльності визначають головні потреби, проблеми й на основі цього – мету та конкретні завдання (цілі).

Наступний етап проектування – процес моделювання. Модель об'єкта – це така уявна або матеріалізована система, яка, відображаючи або відтворюючи основні компоненти та зв'язки, здатна замінювати об'єкт так, що її вивчення дає адекватну інформацію про цей об'єкт.

Планування (оперативно-тактичне прогнозування) є наступним суттєвим етапом „утилізації” моделі. Воно здійснюється на основі сукупності таких принципів: цілісного розгляду об'єкту (змістовий аспект прогнозування), системного комплексного підходу (процесуальний аспект), неперервності, варіативності, відповідності умовам, колективності й колегіальності. Цей вид діяльності безпосередньо сполучений з програмуванням. Якщо програма передбачає в собі систему завдань, алгоритми їх вирішення, засоби розв'язання, то в процесі планування їх конкретизують до рівня безпосередніх дій, строків виконання та виконавців.

Задля оптимізації діяльності з реалізації проекту (моделі) необхідно визначити її ефективність під час самого процесу з метою поточної корекції, тобто шляхом організації системи педагогічного моніторингу. А кінцевим моментом є оцінка результативності діяльності та самого „продукту” проекту.

На думку Г.В. Єльнікової в узагальненому вигляді технологія діяльності зі створення проекту здійснюється за такими етапами:

I. Етап стратегічного прогнозування:

а) діагностико-прогностичний етап: вивчення проблем шкільної освіти; потреб і можливостей, інтересів учнів; оцінка дидактичних можливостей предмета, теми щодо застосування проектної технології; визначення головних проблем;

б) визначення мети, постановка конкретних цілей та завдань.

II. Етап моделювання:

а) створення описово-структурної моделі (словесної, графічної або понятійного аналога) проекту;

б) визначення критеріїв ефективності проекту;

в) розробка моніторингової системи функціонування моделі (як і яким чином контролюватиметься та оцінюватиметься діяльність учасників проекту на різних етапах).

III. Етап планування:

а) формування програми діяльності з реалізації проекту;

б) розробка плану в цілому та конкретних дій.

IV. Етап визначення ефективності полягає в оцінці як самої діяльності, так і якості кінцевого продукту [4].

Сьогодні проектування використовують у системі післядипломної освіти в роботі з педагогічними та керівними кадрами. Так, в Хмельницькому інституті післядипломної педагогічної освіти в програму курсової підготовки педагогів і керівників шкіл включено проектування.

Основними принципами застосування проектної технології є добровільність, актуальність проблематики, практична значущість, орієнтація на запит освітян. Тому передбачено, що лише частина слухачів (відповідно до потреб та можливостей) обиратиме проект як форму звіту про підвищення кваліфікації. Це вимагає створення в інституті певної системи роботи, науково-методичного й дидактичного забезпечення проектної діяльності слухачів. Зокрема, в курсовій підготовці запроваджуються міні-проекти (протягом 1-3-х занять) як активні методи навчання, короткочасні (від 2-х тижнів до місяця, відповідно до тривалості курсів) та середньої тривалості (кілька місяців). Два останні варіанти є формою звіту й передбачають розробку і керівництво проектною діяльністю з боку методистів та викладачів інституту за будь-якої форми підвищення кваліфікації (індивідуальної, очної, очно-заочної).

Проекти можуть бути як індивідуальними, так і груповими. Проблема та тема проекту визначаються педагогами разом із призначеним консультантом на початку курсової підготовки й потребує заповнення відповідного бланка. Це забезпечує чітке усвідомлення завдань, умов, етапів, плану, способів діяльності з отримання конкретного результату (продукту) та його оцінювання.

Захист проектів відбувається на завершальному етапі курсової підготовки. Активне залучення учасників до оцінювання та обговорення проектів сприяє набуттю ними досвіду, який можна перенести у практику роботи. Найкращі проекти рекомендуються до друку у фаховій пресі, занесення у картотеку педагогічного досвіду, представлення на конкурсах та виставках педагогічних ідей тощо.

Під час проектної діяльності у слухачів курсів найчастіше виникають проблеми й утруднення в:

- користуванні різними (особливо електронними) джерелами інформації;
- діагностиці умов, стану об'єкта, процесу щодо яких здійснюється проектування;
- визначенні конкретних провідних й проміжних завдань на основі діагностики, шляхів їх розв'язування або реалізації;
- висуванні гіпотез, альтернативних рішень;
- обґрунтуванні свого вибору;
- прогнозуванні результатів, передбачення можливих труднощів; внесення коректив у проект, власну поведінку;
- об'єктивному оцінюванні, процесу та результату діяльності.

Спираючись на думку вчених та практиків, можна констатувати, що в системі підвищення кваліфікації проектна діяльність:

1. Забезпечує високу результативність роботи як під час курсової підготовки, так і в міжкурсний період;
2. Максимально спрямовує навчальний процес на суб'єктне пробудження та розвиток особистості;
3. Сприяє формуванню певних установок щодо подальшої самореалізації, зростанню педагогічної майстерності, професіоналізму;
 - є універсальним засобом для розвитку інтелектуальних здібностей;
 - посилює інтерес до власного психічного життя та життя інших людей;
4. Сприяє формуванню інформаційних, організаційно-комунікативних компетенцій, досвіду творчої діяльності тощо;
5. Дозволяє широко практикувати принципи змінності, кооперації, вільного вибору, є ефективним чинником об'єднання всіх учасників у тимчасовий колектив, спільноту однодумців на основі цікавої та професійно значущої діяльності;
6. Істотно трансформує установку педагога в керівництві навчально-пізнавальним процесом, надаючи їй фасилітаторську функцію;
7. Дозволяє знайти оптимальний баланс між академічними і прагматичними знаннями, уміннями та навичками, реально запровадити систему розвивального навчання, формування творчої особистості у системі професійного вдосконалення.

Висновки... Вміння користуватись проектною технологією є показником високої кваліфікації керівника школи, його інноваційного мислення, проте у цій діяльності є об'єктивні та суб'єктивні перешкоди. По-перше, це обмежена кількість ґрунтовних теоретико-методичних розробок із прикладним

спрямуванням саме на управлінську практику. По-друге, це недостатнє розуміння слухачьким загалом того, що метод проектів, як і будь-яка технологія, потребує високої майстерності, ретельного покрокового осмислення та організації кожного етапу. Інакше – зовсім не той результат, на який очікували, і як наслідок – відмова від „неефективної” технології.

Список використаних джерел та літератури:

1. Балабанов П. И. Методологические проблемы проектировочной деятельности / Балабанов П. И. – Новосибирск : Наука, 1990. – 200 с.
2. Васильченко Л. В. Професійна компетентність керівника / Васильченко Л. В., Гришина І. В. – Х. : Основа, 2006. – 208 с.
3. Гурье Л. И. Проектирование педагогических систем / Гурье Л. И. – Казань, 2004. – 212 с.
4. Евстифеева О. В. Метод проектов – среда в которой даже „неудачники” обретают силу и уверенность / Евстифеева О. В., Кучменко Н. О. // Директор школы. – 2003. – №6.
5. Єльнікова Г. Управління горизонтальне і вертикальне / Єльнікова Г. В. // Управління освітою. – 13-14 липня. – 2003.
6. Лаптева Н. В. Психолого-педагогическое проектирование в образовании : учеб. пособ. / Лаптева Н. В. – Киров, 2003. – 68 с.
7. Лігоцька А. О. Проектування освітніх систем / Лігоцька А. О. – К., 1994. – 50 с.
8. Логвин В. Р. Метод проектів у контексті сучасної освіти / Логвин В. Р. // Завуч. – 2003. – № 29 (179). – С.8.
9. Маслов В. И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ / Маслов В. И. – К. : Центр. ин-т соверш. учителей, 1990. – 258 с.
10. Новиков А. М. Образовательный проект / Новиков А. М., Новиков Д. А. – М. : Егвес, 2005. – 120 с.
11. Пехота О. М. Освітні технології : [навч.-метод. посіб.] / Пехота О. М. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
12. Семиченко В. А. Актуальні проблеми реформування системи післядипломної освіти в Україні / Семиченко В. А. // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С.56-60.

Аннотация

Н.В.Лепихова

Развитие профессиональной компетентности руководителей общеобразовательных учебных заведений средствами проектирования

В статье рассматривается актуальность проблемы развития профессиональной компетентности руководителей общеобразовательных учебных заведений в системе последипломного образования средствами проектной деятельности. Автором дано условия и требования к организации проектной деятельности. Дается характеристика этапов проектирования и критерии оценивания такой деятельности.

Ключевые слова: *компетентность, профессиональная компетентность руководителей общеобразовательных учебных заведений, проект, проектирование, проектная технология.*

Summary

N.V.Lepikhova

Development of Professional Competence of General Educational Institutions' Managers by Means of Projecting

The actuality of the problem of general educational establishments development of professional competence of managers in the system of post-graduate education by means of projecting is examined in the article. The author provides terms and requirements to the organization of project activity. Description of the planning stages and criteria of evaluation of such activity is given.

Key words: *competence, general educational establishments managers' competence, project, projecting, project technology.*

Дата надходження статті

„22” вересня 2008 р.